hoogte die bereikt werd, en eindelijk gaat 't berg af, tot het graf zich in de diepte ontsluit.

Bij die twee overgangen doet zich echter een sterk in het oog loopend verschil voor.

Wie van kind man werd, stelt er zijn eere in er voor uit te komen en te toonen, dat hij de kinderschoenen heeft uitgetrokken. Het is wel zoo als de apostel zegt: „Toen ik een kind was dacht ik als een kind en was ik gezind als een kind, maar nu ik een man geworden ben, heb ik *te niet gedaan* wat des kinds was". Het speelgoed wordt aan een kant gezet, de leerboeken met een zucht van verademing opgeborgen, de kinderkleeren gaan uit, en men stelt er zijn eere in, met die kinderjaren te lachen, en, een enkele sentimenteele nu uitgezonderd, verlangt geen enkele vrouw, die volwassen werd, het speelpopjen van weleer terug.

Bij dien eersten overgang van jeugd tot vollen wasdom, hunkert men op het laatste, om al wat nog aan den kinderleeftijd herinnerde, met zekere fierheid van zich te kunnen werpen, en meegerekend te worden **onder wat** men als kind „de groote menschen" noemt.

Maar heel anders staat het met veler gemoedsgesteldheid bij den tweeden overgang, als het scheepke zijn tijd uit heeft gevaren, en nu voor aftakeling eerst in de haven, en dan in het dok gaat.

Ook dan moest men, als 't goed was, de komst van die laatste periode van zijn leven toejuichen. Voelen en inzien, dat men nu in een nieuw tijdperk van zijn korte levensexistentie was overgegaan. Dat laatste tijdperk, juist om dat het 't laatste is, bij uitstek gewichtig keuren. En er zich in verheugen kunnen, dat nu de stormen voorbij waren, en men rustig voor anker lag op de ree, om straks de haven binnen te glijden.

En toch, zoo vindt ge het bij tal van oude menschen niet. Laat nu rusten en sluit buiten uw gedachte de lichamelijk en geestelijk te veel verzwakten, die niet meer voort kunnen of bijna kindsch wierden. Dat zijn gelukkig uitzonderingen. Neen, trek nu uw aandacht saam op die velen, die met hart en ziel en zinnen al de jaren van hun manlijken leeftijd, volop in de wereld, in de zaken, in de genoegens des levens meededen, en die nu voelen dat ze niet meer kunnen, en dat de wereld hen buiten haar drukken kring dringt, — en stuit ge dan bij zulke grijsaards maar niet al te vaak op een heimwee naar de verloren heerlijkheid van het leven, op weemoed, dat ze nu buiten dat alles geraken, en op een hopen en verlangen om maar weer mee te kunnen doen, ja, zelfs als het einde nadert, op wat de dichter van de kinderen overnam, op 't „liedje van verlangen?"

Tegenover dien zich-zelf aftakelenden oude van dagen, stelt nu de psalmist den man, die in 't Huis des Heeren is geplant. Hij roemt den rechtvaardige die groeien zal als een palmboom en zal wassen als een cederboom op Libanon. En hij bezingt het, hoe zulk-een zal groeien in de Voorhoven onzes Gods. Ja, dat dezulken nog in den grijzen ouderdom rijke vruchten zullen dragen, en, in stee van dor en uitgeteerd, veeleer vet en groen zullen zijn, tot hun Heere en hun God hen oproept.

Hierin ligt meer, dan dat de vrome, ook als hij ouder wordt, getroost en gelaten zijn lot draagt. Er wordt in uitgesproken, dat er in ons geestelijk leven een proces plaats grijpt, dat niet eerst naar boven en dan naar beneden gaat, maar dat steeds klimmen doet. De man staat hooger dan het kind, de grijze van dagen staat hooger dan de volwassen man. Hoe nader aan zijn sterven, des te rijker zijn geestelijke gesteldheid. Geen aftakeling en geen vermindering, geen achteruitgang en geen daling, maar aldoor een rijker en rijper inwendig uitgroeien, en bij zijn jongsten snik gevoelend, dat men thans het zenith heeft bereikt, om nu uit deze eindige wereld in het oneindige daarboven over te gaan.

Aldoor groeien als de palmboom, aldoor wassen als de cederboom, vet en groen blijven en vruchten dragen, en op de ladder, die van de aarde naar den hemel reikt, niet terug en naar beneden, maar aldoor opwaarts naar boven, zijn God steeds meer nabij.

Hiermee rekende in de oudheid zelfs heel de omgeving van den grijsaard in zoo hooge mate, dat de ouden van dagen allerwegen in eere waren; dat de grijsheid voor een kroon der eere werd geacht; dat men den raad der ouden zocht, en opvolgde; en dat het aan jongeren van der jeugd af werd ingeprent, tot de ouden van dagen met eerbied en ontzag als tot hun meerderen op te zien.

Vooral in het Oosten, waaruit de Schrift ons toekwam, vindt men dit veelszins nog zoo. Een oude van dagen bekleedt er een positie der eere. Men staat voor hem op. Men vraagt zijn raad. En de overtuiging is er nog algemeen, dat de wijsheid des levens niet bij de jongeren, maar juist bij de ouden van dagen gevonden wordt.

Doch dan moet ook ingezien, dat het leven van den manlijken leeftijd, evenals 't leven van 't kind, zijn eigen roeping, zijn eigen bestemming, zijn eigen instrumenteering van krachten, zijn eigen genietingen en bekoorlijkheden had, maar dat deze al te zaam van een lager orde zijn, dan hetgeen in den ouderdom ons toevalt.

Er moet dan geen gevoel van *gemis* zijn, dat al dit forsche en machtige van den manlijken leeftijd voorbij is, maar men moet er op terugzien zooals een jongeling van twintig jaar op zijn speelgoed van weleer terugziet. Goed voor die periode, maar nu niet meer. Nu door iets hoogers, iets rijkers, iets edelers vervangen. En daarom heeft al dat vroegere nu uitgediend. Er nog naar te hunkeren zou dwaasheid zijn. Met al dat vroegere houdt nu een nieuw opkomend geslacht zich bezig en vermeit er zich in voor een tijd, tot ook voor dat nieuwe geslacht die tweede periode ten einde loopt, en ook zij die daartoe behooren, in de hoogste periode, dus aan het einde des levens hier, en aan den overgang in rijker leven, toekomen.

Maar natuurlijk, zoo staat het niet voor wie zijn deel in *dit* leven zocht en geen hooger genot kende dan in dit leven te genieten, macht te bezitten en eere te behalen. Zulk-een toch vindt, zoo dit alles begint weg te vallen, zich diep ongelukkig, hij voelt 't leeg om zich heen worden, hij is niet meer in tel, hij rekent niet meer mee. Hij voelt zich aan den dijk gezet, onderwijl het scheepken voor zijn oogen al verder doorvaart.

Dan is er aftakeling en niets dan aftakeling. Teleurstelling na teleurstelling. Men kan niet meer, en wilde toch nog zoo gaarne. Een diepe melancholie teekent zich om 't verdonkerd oog.

Maar dit alles ligt dan niet aan den ouden dag, en niet aan de grijsheid, maar alleen aan de zelfverdwazing van den ongelukkige, die zelf de oorzaak van zijn steeds dieper inzinkende ellende is.

Heel anders daarentegen staat 't met hem, die steeds dieper leerde inzien hoe dic wereld, waarin ook hij zich eens verloor, veel te klein, veel te arm, veel te gering is voor zijn hart waarin God de eeuw gelegd heeft, en hoe hij nu eerst, nu hij van de wereld zich losser gaat gevoelen, vrijer en ruimer zijn geest ontspannen kan, om reeds hier op aarde een hoogeren vrede te genieten.

Het vuur van de passie raakt dan gebluscht. De begeerlijkheid, die eens uit zijn oog spatte, is bezworen. Dat alles heeft hij gekend, heeft hij genoten, maar hoe weinig blijvende winste heeft het hem aangebracht? En zoo leeft hij nog wel in de wereld meê, maar slaat op die wereld een zoo heel anderen blik. Het lijkt hem nu alles zoo ijdel, zoo onbeduidend. Ook hij moest er door heen, om dit te leeren inzien, en eens heeft ook hij zich op die wereld geworpen met een hart vol verlangens. Maar die wereld kon zijn hart niet bevredigen. Zijn hart is te diep, is te ruim, vraagt meer dan dit voorbijgaande hem geven kan, en nu voelt hij zich o zoo gelukkig, dat die spanning waarin de wereld zijn ziel hield bevangen, voorbij is gegaan, en dat hij nu in *zichzelf*, in zijn eigen gemoedsleven zich den toegang ziet ontsloten tot een hoogeren vrede, tot een zaliger gerustheid, die hem elken morgen en elken avond met het eeuwige in aanraking brengt en met het eeuwige vervult.

Neen, hij zou niet terug *willen*. Hij staat nu zooveel zekerder en vaster. Zijn innerlijke vrede is nu zooveel machtiger. De les des levens moest ook hij leeren, en hij heeft die geleerd, maar nu heeft dat leven vol passie en vol storm dan ook zijn machtige bekoorlijkheid voor hem verloren. Hij begrijpt nu de wereld zooals hij ze vroeger nooit begreep, in haar woelen en bedoelen, in haar misleiding en verleiding, en hij dankt zijn God, dat hij, den storm behoiden doorgekomen, nu iets van boven tot zich voelt nederdalen, om hem voor te bereiden op zijn eigen ingang in die hoogere wereld; en die hoogere wereld is hem nu geen phrase en geen beeld der verrinning meer, maar de hoogste realiteit.

Zoo is de grijze van dagen, die geplant is in de Voorhoven zijns Gods. Niets aan hem verdort, maar alles vergroeit tot hoogere fijnheid en tot fijner gewaarwording.

Terug in het vroeger leven, neen, dat nooit! Vooruit, hoogerop is nu de leuze van zijn ideaal geworden.

Afgelegd, toen hij man werd, wat des kinds was, en zoo ook afgelegd wat des mans was, nu hij oud en welbedzagd werd.

En nu de laatste voorbereiding, de zoo noodige laatste voorbereiding om over te gaan in de heerlijkheid zijns Gods.

Amsterdam, 31 Mei 1907.

Van moderne zijde heeft men, gelijk te verwachten was, het ons zeer euvel geduid, dat we wezen op de zwakke bestrijding, die het referaat van den heer S. K. Bakker om het socialisme aan te bevelen, op de vergadering der moderne theologen vond.

De *Hervorming* ging zelfs zoover ons van laster te beschuldigen.

We hebben met opzet het officieele verslag van deze vergadering afgewacht, om te zien of onze indruk wellicht onjuist was geweest. Nu de *Hervorming* zelf in een bijblad een uitvoerig verslag èn van het referaat èn van het daarop gevolgde debat geeft, meenen we op dit verslag als juist te kunnen afgaan.

Uit dit verslag nu blijkt, dat van de zeven heeren, die aan het debat deelnamen, slechts twee verklaard hebben het geheel met den inleider oneens te zijn, nl. de heer Dr. C. J. Niermeijer en de heer Bax Jr. Een der debaters, de heer Bruinwold Riedel, viel scherp den heer Niermeijer aan over diens critiek, nam het voor den referent op en verklaarde openlijk hulde te wille brengen aan het socialisme als *streven*, al keurde hij het *doel* van het socialisme af.

De heer N. J. C. Schermerhorn vond, dat de referent niet ver genoeg ging. Niet van de sociaal-democratie, maar van de anarchie wachtte hij alleen heil:

De heer N. J. C. Schermerhorn vindt een sociaal-democratisch addertje in het referaat. Men heeft de menschen niet te leeren, dat ze moeten heerschen, maar dat zij de maatschappij en den mensch moeten dienen. De vorige sprekers hebben over het staatssocialisme gesproken. Men moet niet den weg van de sociaal-democratie, maar den weg van de anarchie opgaan. Niemand moet willen heerschen, ook niet een meerderheid van volk, zooals in de democratie. Onder elke „cratie" zal de meerderheid beslissen en daardoor belemmerend werken op den vooruitgang, die steeds wordt gedragen door revolutionaire minderheden. Slechts die maatschappij is gewenscht, waarin de mensch zich ten volle zal kunnen ontplooien, d. i. eene maatschappij, waarin de individueele vrijheid is gewaarborgd.

Van meer beteekenis dan wat deze dii minores orakelden, is wat Prof. Bruining in 't midden bracht, die in het referaat nog al scherp was aangevallen om wat hij in een catechisatieboekje over het socialisme had geschreven. De verdediging van Prof. Bruining, die zich alleen wist te beroepen op het reeds verouderde populaire geschrift van Bellamy „Het jaar 2000", was zeker niet schitterend. Wat het referaat zelf betrof, verklaarde hij „het eerste gedeelte tot op aanmerkelijke hoogte met instemming te hebben gehoord". Het tweede gedeelte had hem echter „onbevredigd" gelaten. Op de vraag: welk doel de socialisten stelden en hoe ze dit doel wilden bereiken, had hij geen antwoord ontvangen. Onder de socialisten zelf heerschte nog veel verschil van gevoelen en zoolang ze 't onderling niet eens waren, „kunnen wij, zeide Prof. Bruining, zeker veel gevoelen voor wat hen drijft, kunnen we ook hun scherpe critiek op bestaande toestanden met ingenomenheid begroeten, overtuigd, dat dit indirect een veelszins heilzamen invloed zal uitoefenen, maar kunnen we toch ten slotte hun optreden niet anders dan onbezonnen achten, kunnen we in geen geval daarmede meegaan".

Zwakker bestrijding is wel nauwelijks denkbaar. De referent had dan ook geen ongelijk, toen hij zijn repliek begon met de opmerking, dat „hij iet of wat verlegen was wat hij zeggen zou, daar geen der sprekers *iets heeft ingebracht tegen de gronden* waarmee hij zijn oordeel over de zedelijke beteekenis van het socialisme trachtte te motiveeren". De juistheid dezer opmerking kan kwalijk ontkend worden. Van een principieele oppositie was geen sprake geweest.

Onze critiek was, zooals uit dit verslag blijkt, eer te zwak, dan te sterk gekleurd.

Naar de pers meêdeelt heeft de Kerkeraad der Hervormde Kerk te Ameide a./d. Lek geweigerd in het lidmatenboek aldaar in te schrijven enkele jongelieden, die na eerst bij den Protestantenbond godsdienstonderwijs te hebben genoten, daarna belijdenis hadden afgelegd voor den Kerkeraad te Sliedrecht en nu te Ameide als leden wilden ingeschreven worden.

De afgewezenen hebben zich thans gewend tot het Classicaal Bestuur van Gouda.

We behoeven wel niet te zeggen, dat deze daad van trouw van Ameide's Kerkeraad door ons met hartelijke ingenomenheid wordt begroet. Natuurlijk mag verondersteld worden, dat de Kerkeraad zulk een besluit niet nam dan na ernstig deze beslissing te hebben overwogen en bereid is de gevolgen te dragen. De Kerkeraad weet, dat hij daardoor in botsing komt met de reglementen en de hoogere besturen de inschrijving gelasten zullen. Indien men van plan was op bevel van het classicaal of provinciaal bestuur het hoofd in den schoot te leggen en deze moderne lidmaten in te schrijven, dan zou de aanvankelijke weigering niets dan een schijnvertooning geweest zijn, die al van zeer weinig zedelijken ernst getuigde. We mogen daarom niet anders aannemen dan dat de Kerkeraad van Ameide zijn *non possumus* tot het einde toe handhaven zal, en dan zal een conflict kwalijk te vermijden zijn.

Zoo neemt de crisis in de Hervormde Kerk allengs een acuten vorm aan.

Eenerzijds ziet men, hoe in de moderne kringen een ongekende anticiteit ontwikkeld wordt om het verloren terrein te herwinnen en weer de macht in de Synode in handen te krijgen.

En aan de andere zijde ontwaakt al meer de conscientie bij degenen, die nog trouw blijven aan de belijdenis der vaderen en gevoelen, dat moderne leeraren en moderne lidmaten in Christus Kerk niet mogen worden geduld.

Genadeverbond en zelfonderzoek.

XXXI.

Evenmin als van een *uitwendig* en *inwendig genadeverbond*, mag er gesproken worden van *uitwendige* en *inwendige bondgenooten*.

Niet alleen dat daardoor de kracht en beteekenis van het genadeverbond zelf verzwakt wordt, maar door deze scheiding te maken wordt aan deze uitwendige bondgenooten ook een wettige positie in de Kerk verschaft, treden ze in de Kerk op als een zelfstandige groep van leden met eigen rechten en eigen verplichtingen.

Als uitwendige bondgenooten hebben ze van ergerlijke zonden zich vrij te houden, zuiver te zijn in de belijdenis, trouw hun uiterlijke godsdienstplichten waar te nemen; en daartegenover staan dan de voorrechten, dat ze de prediking des Woords mogen hooren, hun kinderen mogen laten doopen, als leden der Kerk mogen te boek staan. Natuurlijk heeft dit alles met de zaligheid der ziel niets te maken en brengt het geen waarachtige gemeenschap mee met de geestelijke weldaden van het Genadeverbond. Maar daarvan afgezien is hun positie een volkomen gewettigde en geoorloofde. Als uitwendige bondgenooten beantwoorden ze aan de hen gestelde eischen. En mits ze zich maar niet als bekeerden voordoen, terwijl ze het nog niet zijn, en zich wel wachten om aan het Avondmaal te gaan, dat alleen voor Gods kinderen bestemd is, kan er op hun staat zelfs geen aanmerking gemaakt worden.

De Kerk wordt dan beschouwd als een soort huisgezin. De innerlijke kern van het gezin wordt gevormd door de ouders en de kinderen; daaromheen staan de dienstboden, die, al deelen ze niet in de voorrechten van het kindschap, toch als huisgenooten beschouwd worden. Niemand zal van een dienstbode dezelfde liefde en aanhankelijkheid vragen als van een kind, maar omgekeerd heeft een kind dan ook geheel andere rechten dan een dienstbode. Zoolang de dienstbode maar trouw haar plicht vervult en zich niet aanmatigt wat alleen het kind toekomt, is haar positie in het gezin volkomen in orde. Ze behoort tot het gezin, ze vormt er wettig deel van; alleen ze mist de rechten aan het kindschap verbonden.

En zoo stelt men zich nu ook de Kerk voor. Ook de Kerk is zulk een huisgezin Gods op aarde. De kern van dit gezin vormen de ware kinderen Gods, de inwendige bondgenooten, de ware geloovigen. Maar daaromheen scharen zich als breede zoom de uitwendige bondgenooten, de historisch-geloovigen. En mits deze gewone leden der Kerk maar voldoen aan de hen gestelde eischen en zich niet voor ware geloovigen uitgeven, is op hun toestand niets aan te merken.

In sommige Amerikaansche Kerken heeft deze opvatting zelfs consequent tot een vaste indeeling in de gemeente geleid. Men houdt er twee lidmatenboeken op na. Het eene voor de Kerkgangers, die de bediening des Woords bijwonen, hun kinderen laten doopen, de uitwendige bondgenooten. En het andere voor de Avondmaalgangers, degenen die waarlijk belijdenis des geloofs hebben afgelegd, de inwendige bondgenooten.

En al heeft men in ons land de scheidslijn nooit zoo scherp durven doortrekken en de gemeente officieel in twee groepen durven indeelen, in de practijk komt de beschouwing toch vrijwel op hetzelfde neer. Alleen met dit onderscheid, dat men in het Noorden van ons land geen belijdenis des geloofs aflegt, voordat men weet gerechtigd te zijn tot het Avondmaal. De grens loopt daar tusschen de doopleden en de belijdende leden. Terwijl men in het midden en zuiden van ons land wel belijdenis des geloofs aflegt, maar die belijdenis des geloofs van het Avondmaal scheidt. Daar loopt de scheidingslijn tusschen de belijdenisleden zelf door en maakt onderscheid tusschen de Avondmaalgangers en de niet-Avondmaalgangers.

Zoo krijgt men in de Kerk tweeerlei leden. Gewone leden, mannen en vrouwen, die zeker niet tot de ongeloovigen willen gerekend worden, maar die evenmin zich zelven voor bekeerd houden. De historisch-geloovigen. En daarnaast de leden met een exponent, de buitengewone leden der Kerk, de leden aan wier ziel werkelijke genade door God bewezen is.

Nu spreekt het wel vanzelf, dat we geen oogenblik zullen ontkennen, dat de werkelijke toestand in de Kerk aldus zijn kan en ook is. Aangezien de Kerk niet over het inwendige oordeelen kan of mag, moet de Kerk wel afgaan op de uitwendige belijdenis en den uitwendigen wandel. Of de Kerk hierbij niet meer dan dusver vaak geschiedt, er acht op heeft te geven, dat niemand tot het Sacrament wordt toegelaten, bij wien niet eenige teekenen van een veranderd leven te bespeuren zijn, laten we hier rusten. Onze vaderen te Dordt hebben wel degelijk er op aangedrongen, dat de predikanten niet maar ieder, die dit zelf verlangde, op de zoogenaamde belijdenis-catechisatie zouden toelaten, maar „deze voorzichtigheid zouden gebruiken, dat ze zoodanigen tot zich riepen om onderwezen te worden, dewelke zij zien, dat eenige merkelijke hope van vrucht van zich geven en die zij weten, dat met de zaligheid hunner zielen bekommerd zijn." Maar al mag deze vermaning wel ernstig ter harte worden genomen om geen mondbelijdenis in de hand te werken, ten slotte kan de Kerk alleen op het uitwendige afgaan. Wat in het hart des menschen omgaat, weet de mensch zelf alleen.

Daaruit volgt, dat er in de Kerk historisch geloovigen en oprecht geloovigen zullen gevonden worden en men dus metterdaad tusschen die beide onderscheid maken moet. Alleen, die onderscheiding mag nooit er toe leiden, dat de historisch-geloovigen een *wettige* positie in de Kerk krijgen. Daarom wraakten we de onderscheiding van uitwendige en inwendige bondgenooten. Onze Belijdenis kent in de Kerk slechts *goede leden* in den zin van ware geloovigen en *hypocrieten* of huichelaars. Men spreke daarom liever niet van *uitwendige* en *inwendige* bondgenooten, maar met onze belijdenis van *ware* en *valsche* bondgenooten. Daardoor eerst wordt het duidelijk, dat de positie van zulk een historisch geloovige in het Genadeverbond niet een wettige en geordende, maar een scheeve, een innerlijk onware, een valsche is. Hij treedt op als bondgenoot; hij matigt zich den naam en de rechten van het bondgenootschap aan; hij wil door de Kerk als bondgenoot behandeld worden. En hij voert een eeretitel die hem niet toekomt, neemt een staat in, waartoe hij niet gerechtigd is, heet een bondgenoot, terwijl hij het niet werkelijk is.

Zijn positie is dus volstrekt niet gelijk aan een dienstbode, die, al neemt ze een ondergeschikte plaats in, toch wettig tot het gezin behoort. Het zou een dwaasheid wezen een dienstbode er een verwijt van te maken, dat ze geen kind van het gezin is, en haar daarom een onwettige positie ten laste te leggen. Als dienstmaagd is ze in dat gezin volkomen op haar plaats, maar niemand zal er dan ook aan denken haar den titel, de voorrechten, de eereplaats van een kind te geven.

Geheel anders daarentegen staat het in de Kerk. Elk die tot de Kerk behoort draagt, gelijk onze Confessie het uitdrukt, het veld- en merkteeken van Christus. Hij draagt, om het in onze taal over te zetten, de uniform van den Koning, legt den eed van trouw af aan zijn vaandel, neemt plaats onder zijn legerscharen, treedt op als soldaat van Christus. Een van beiden is nu slechts mogelijk. Of hij draagt die uniform terecht, omdat hij metterdaad een dienstknecht is der gerechtigheid, òf die uniform vloekt met zijn innerlijk bestaan, omdat hij in werkelijkheid een dienstknecht is der zonde.

Men kan naar Christus' eigen woord niet twee heeren tegelijk dienen, God en Satan, Christus en de wereld. Een tusschentoestand is er niet. Een historisch geloovige is niet iemand, die reeds aanvankelijk met Satan gebroken heeft, maar nog niet het eigendom van Christus geworden is. Zoolang hij niet waarlijk in Christus gelooft, staat hij nog onder de macht van Satan. Alleen dien de Zoon heeft vrijgemaakt, is waarlijk vrij. Voor ons bewustzijn mag er een overgangstijdperk wezen; van een bloot historisch geloof mogen we komen tot ontdekking aan onzen zondigen toestand, tot een bekommerd worden over onze zaligheid, tot een toevluchtnemen tot den eenigen Middelaar en Borg om eerst daarna ons door Hem gered te weten. Maar wie waarlijk ontdekt is aan de zonde, bekommerd is over zijn zaligheid, tot Christus de toevlucht neemt, is niet meer een historisch geloovige; bij hem begint reeds het waarachtige geloof zich te openbaren, aanvankelijk is hij reeds uit de macht van Satan verlost. Over zulke werkelijke bekommerde zielen spreken we hier dus niet. Onder de historisch geloovigen verstaan we alleen de mondbelijders, de schijn-christenen, degenen in wier hart het nog niet tot een breuke met de zonde is gekomen. Van dezulken nu kan en mag niet anders gezegd worden dan dat ze innerlijk vijanden van God en van Christus zijn. En waar ze dan toch het veld- en merkteeken van Christus dragen, daar zijn ze geen ware, maar valsche bondgenooten.

In zeker opzicht kunnen ze dus gerekend worden tot het genadeverbond te behooren, evenals een spion, die de uniform van het vijandelijke leger aantrekt, zich bij dat leger in dienst begeeft en met de soldaten van dat leger optrekt, gerekend wordt tot dat leger te behooren. Zelfs deelen ze tot op zekere hoogte in de voorrechten van het Genadeverbond, gelijk zulk een spion ook de wapenen, de voeding, de soldij van dat leger ontvangen zal. Maar in werkelijkheid hebben ze aan het Genadeverbond geen deel. Hun zijn in het Genadeverbond brengt voor hen geen waarachtige genade mede, maar juist omgekeerd verzwaring van het oordeel, evenals zulk een spion, wanneer zijn verraad ontdekt wordt, veel erger zal gestraft worden dan een openlijke vijand. Dat is het wat Christus gezegd heeft: het zal Tyrus en Sidon verdragelijker zijn in den dag des oordeels dan ulieden.

Leestafel.

Gedenkboek van het Vijftigjarig Jubileum der Christelijke Gereformeerde Kerk A. D. 1857—1907. Uitgegeven door de Semi centennial comm. Verkrijgbaar bij de Boekhandelaren J. B. Hulst, 936 Fith Ave. B. Sevensma 347 So. East St. Grand Rapids, Michigan, V. S. A.

In en na 1846 hebben vele mannen en vrouwen der Scheiding met hun predikanten van Raalte, Scholte en van der Meulen als leiders, Nederland verlaten en zijn getrokken naar Amerika.

De toenmalige sociale nooden, maar vooral de overtuiging, dat God met zijn oordeelen over Nederland was gekomen, dreef hen daartoe.

In N. Amerika in de wouden van Michigan, op de prairiën van Iowa hebben zij zich gevestigd.

In de eerste jaren was het een zware strijd om het bestaan; veel is er geleden; vooral in Michigan.

Onder dit alles hebben deze geesteskinderen van Kalvijn de Kerk, voor wier welwezen zij zich in het oude vaderland reeds zoo veel offers hadden getroost, niet vergeten; te midden van hun nood en ontbering droegen deze geloovigen zorg, zich, naar gereformeerde beginselen, plaatselijk als kerken in te richten; tusschen die plaatselijke kerken verband te leggen en te houden.

En God, die hen uit zooveel nood en lijden redde, zegende ook dit hun kerkelijk leven.

Toen is het gebeurd, dat deze kerkengroep zich vereenigde met de Reformed Protestant Dutch Church, zooals die destijds heette.

Dit gebeurde in 1850.

De Dutch Reformed Church is de oude Hollandsche Kerk in Amerika. In 1628 hadden te Nieuw Amsterdam, thans New York, geloovigen uit Nederland zich als Kerk geconstitueerd. Ook elders zijn daarna Hollandsche Kerken gesticht en ruim anderhalve eeuw was deze Nederduitsche Gereformeerde Kerk het voedsterkind van de Classis Amsterdam der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Eerst in 1792 is zij als onafhankelijke Kerkengroep opgetreden.

De vereeniging tusschen de beide groepen van Kerken, die in 1850 tot stand kwam, was gezocht door de Dutch Reformed Church.

De predikanten der Gescheidenen, met name Van Raalte, hadden er sterk op aangedrongen en wie de Scheiding ten onzent kent en dus weet dat zij allerminst uit een separatistischen geest is opgekomen, zal dan ook kunnen begrijpen, dat deze emigranten, die toch niet anders bedoelden dan gewoon gereformeerd te wezen, zich al spoedig voor deze vereeniging dieten vinden.

Dan, hoe goed ook van weerskanten bedoeld, al spoedig bleek het, dat velen van de nog zoo kort uit Nederland gekomenen zich in het nieuwe kerkverband niet konden vinden.

En zij hebben het toen weer verbroken.

Het kwam tot, wat het Gedenkboek noemt, een terugkeer; en den 8ste April 1857 was, zooals het daarin ook heet, de geboortedag der Christelijke Gereformeerde Kerk in Noord-Amerika als zelfstandige kerkengroep.

Over die daad van '57 is en wordt verschillend geoordeeld.

Ook hier is zeker de psychologische verklaring een gemakkelijker en veiliger werk, dan de zedelijke beoordeeling.

Onze Gereformeerde Kerken in Nederland zijn dan ook zoo verstandig geweest zich hier van oordeel te onthouden. Zoo met de Dutch Reformed Church als met de Christelijke Gereformeerde Kerk in Amerika staat onze Kerk in correspondentie, en het ontvangen harer afgevaardigden op onze Generale Synodes is ons een genoegen en een eere.

Onder deze omstandigheden zal dan ook in onze Kerken het Gedenkboek met hartelijke belangstelling worden ontvangen en gelezen.

Niet alleen de band van het bloed, de stamverwantschap, de nationaliteit, voor een deel zelfs de eenheid van taal, maar ook en bovenal de eenheid van belijdenis werkt hier.

Ik kan de lezing van dit hoogst belangrijk Gedenkboek aan alle gereformeerden ten onzent aanbevelen.

Ds. Henry Beets, de verdienstelijke hoofdredacteur van de zoo talentvol geredigeerde *Banner of Truth*, dien ik, toen hij op onze Synode te Arnhem zijn Kerk representeerde, in intiem gesprek, als een man van veelzijdige ontwikkeling en groote scherpzinnigheid leerde kennen, opent het Gedenkboek met een instructief artikel over: *de Chr. Geref. Kerk in haar Oorsprong en Worstel-Periode.*

Ds. W. Bode handelt dan van *Onze Duitsche Gemeenten.*

Waarom praat die nu ook niet van „Kerken"?

Rev. M. J. Bosma van Our American Churches

Verder licht het Gedenkboek u in over de Theologische School te Grand Rapids, Seminarie en College bel, met 10 professoren en 150 studenten, naar de afbeelding aanwijst, huizend in 'n benijdenswaardig prachtgebouw. Dan, over den arbeid der Chr. Geref. Kerk op het gebied van Inwendige Zending; Heiden- en Joden-Zending; over haar Pers (*de Wachter, The Banner, Der Reformirte Bote, De Gereformeerde Amerikaan, Het Jaarboekje*). Eindelijk over nog tal van andere onderwerpen.

Gij leert door dit *Gedenkboek*, dat u met zijn 52 afbeeldingen, waaronder ook van in Nederland bekende personen, ook aanschouwelijk onderwijs biedt, de Christelijke Gereformeerde